

Sprawozdanie z 3. posiedzenia

Sekcji Poradnictwa Pedagogicznego przy KNP PAN

Trzecie posiedzenie Sekcji Poradnictwa Pedagogicznego KNP PAN odbyło się w dniu 21.11.2025r. o godzinie 11:00 z wykorzystaniem aplikacji Microsoft Teams (w domenie Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu).

Program obrad:

11:00-11:15 – powitanie, komunikaty - prof. dr hab. Magdalena Piorunek- przewodnicząca Sekcji Poradnictwa Pedagogicznego;

11:15-12:00 – Prof. UŚ dr hab. Karina Leksy, Instytut Pedagogiki, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Śląski w Katowicach. Temat wystąpienia: ***Uczyć, wspierać, pomagać, wzmacniać: nowoczesne podejście do realizacji edukacji zdrowotnej***

12:00-13:00 – Dyskusja i wolne głosy

Udział w spotkaniu wzięli:

Prof. dr hab. Magdalena Piorunek

Prof. dr hab. Andrzej Radziewicz-Winnicki

Prof. dr hab. Anna Kanios

Prof. dr hab. Zdzisław Wołk

Prof. UK dr hab. Ewa Kantowicz

Prof. PSW dr hab. Bożena Wojtasik

Prof. UMCS dr hab. Joanna Wierzejska

Prof. UŚ dr hab. Ewelina Konieczna

Prof. UJK dr hab. Paulina Forma

Prof. DSW dr hab. Elżbieta Siarkiewicz

Prof. UAM dr hab. Agata Matysiak – Błaszczyk

Prof. DSW dr hab. Alicja Czerkawska

Prof. UAM dr hab. Joanna Kozielska

Prof. UO dr hab. Zofia Remiszewska

Dr Joanna Nawój-Połoczańska

Dr Anna Kławsiuć-Zduńczyk

Dr Żaneta Garbacik

Dr Iwona Werner

Dr Andrzej Zygałło

Mgr Jagoda Górecka

Przebieg spotkania:

1. Powitanie uczestników spotkania przez Przewodniczącą Sekcji Poradnictwa Pedagogicznego Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk - prof. dr hab. Magdalenę Piorunek oraz przypomnienie, z uwagi na obecność nowej członkini Zespołu (prof. Ewę Kantowicz), podjętych przez Sekcję i Zespół działań w ramach bieżącej i poprzedniej kadencji.

Prof. Piorunek przypomniała między innymi, iż Członkowie i Członkinie Sekcji i Zespołu spotykają się na seminariach naukowych 2 razy do roku po to, żeby wymieniać się informacjami, wiedzą, doświadczeniami związanymi z szeroko pojętym obszarem pomocy, wsparcia społecznego poradnictwa, starając się dokonywać tego oglądu z transdyscyplinarnej perspektywy, ukazując nie zawsze oczywiste obszary poradnictwa.

W bieżącej kadencji KNP PAN odbyły się dwa spotkania naukowe Sekcji, pierwsze -18.10.2024 roku z wystąpieniem prof. UAM dr hab. Małgorzaty Grzywacz pt. „Diakonijność jako zjawisko społeczne. Kościoły ewangelickie i ich wpływ na rzeczywistość – perspektywa polska i europejska, kolejne – 23.05.2025 z prelekcją dr Joanny Nawój-Połoczańskiej pt. „Doradztwo zawodowe na rzecz zrównoważonego rozwoju”.

Sekcja przy aktywnym współudziale członkiń Zakładu Poradnictwa Społecznego (WSE UAM) zorganizowała VI Ogólnopolską Konferencję Naukową: Wielowymiarowość Pomocy Wsparcia Społecznego i Poradnictwa. Perspektywa Interdyscyplinarna. Konferencja odbyła się w kwietniu 2025 roku. Wzięło w niej udział około 115 prelegentów i prelegentek - reprezentantów 30 ośrodków naukowych i akademickich z kraju. Aktualnie, w nawiązaniu do treści, które były przedstawiane na wspomnianej konferencji przygotowujemy monografię składającą się z wybranych tekstów, której publikację przewidujemy w nadchodzącym 2026 roku.

Następnie Przewodnicząca zaznaczyła, iż problematyka poradnictwa wybrzmiała także w różnych sekcjach tematycznych zorganizowanych w ramach Ogólnopolskiego Zjazdu Pedagogicznego, który odbył się w Olsztynie we wrześniu oraz w ramach zorganizowanego przez Panią profesor Annę Kanios Zjazdu Polskiego Stowarzyszenia Szkół Pracy Socjalnej i konferencji, która temu towarzyszyła. Prof. Kanios zaznaczyła, iż we wspomnianym wydarzeniu uczestniczyło 90 prelegentów – reprezentujących 33 ośrodki akademickie z kraju oraz przedstawiciele ze Słowacji i z Niemiec. Poszczególne sekcje koncentrowały się na tematyce: zmian/reform w obszarze pomocy społecznej i pracy socjalnej oraz ich konsekwencji; kryzysu kształcenia do pracy socjalnej; dążenia do dyscyplinaryzacji pracy socjalnej w Polsce; innowacyjnych metod i rozwiązań w pracy socjalnej; działań pomocowych w środowisku zróżnicowanym kulturo; praktyki pomocy społecznej i pracy socjalnej; roli kultury w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu różnych grup społecznych, perspektywom rozwoju pracy socjalnej w Polsce i na świecie.

2. Kolejnym punktem spotkania stało się przedstawienie sylwetki prelegentki-Prof. UŚ dr hab. Kariny Leksy, którego dokonała Prof. Piorunek, wskazując, iż Pani Leksy to pedagożka społeczna, pedagożka zdrowia, terapeutka pedagogiczna, pracowniczka badawczo-dydaktyczna w Instytucie Pedagogiki, Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zainteresowania badawcze autorki dotyczą problematyki bio-psycho-społecznego zdrowia dzieci/młodzieży i ich społeczno-kulturowych i środowiskowych uwarunkowań w kontekście współczesnych zagrożeń cywilizacyjnych, znaczenia mediów cyfrowych oraz kultury popularnej dla jakości życia i zdrowia. Prelegentka jest członkinią Zespołu Pedagogiki Społecznej pod patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk oraz Schools For

Health in Europe Network Foundation. Jest ona ponadto ekspertką powołaną przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju do oceny wniosków grantowych oraz ekspertką powołaną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej do opiniowania podręczników do zajęć dydaktycznych z edukacji zdrowotnej w systemie kształcenia ogólnego oraz wpisana na listę rzeczoznawców ds. opiniowania podręczników. Została także zarekomendowana przez MEN jako ekspertka do opiniowania materiałów przygotowywanych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji służących realizacji zajęć z przedmiotu „Edukacja zdrowotna”. Prelegentka jest autorką kilkudziesięciu publikacji naukowych i realizatorką grantu z międzynarodowego funduszu wyszehradzkiego w ramach projektu Dziecko zagrożone - ryzykowne zachowania i zdrowie psychiczne dzieci. Ponadto z początkiem roku akademickiego 2024/ 2025 otrzymała nominację do pełnienia funkcji krajowego reprezentanta UNESCO. Global Health and Education-misją tej organizacji jest stworzenie warunków dla jak najlepszego rozwoju zdrowia, edukacji dzieci i młodzieży.

Następnie Prelegentka wygłosiła prelekcję pod tytułem: Uczyć, wspierać, pomagać, wzmacniać: nowoczesne podejście do realizacji edukacji zdrowotnej. Wystąpienie prof. Kariny Leksy poświęcone było nowoczesnemu podejściu do realizacji edukacji zdrowotnej, ujmowanej jako proces długofalowy, wielowymiarowy i kluczowy z punktu widzenia zdrowia publicznego oraz pomyślnego rozwoju dzieci i młodzieży. Autorka podkreślała, że edukacja zdrowotna stanowi nieodłączny element promocji zdrowia, profilaktyki oraz działań leczniczych, co znajduje swoje umocowanie zarówno w definicjach Światowej Organizacji Zdrowia, jak i w polskich regulacjach prawnych dotyczących zdrowia publicznego. W tym ujęciu edukacja zdrowotna nie ogranicza się do przekazywania informacji, lecz obejmuje wzmacnianie motywacji, rozwijanie umiejętności życiowych, poczucia własnej skuteczności oraz kompetencji niezbędnych do podejmowania świadomych działań na rzecz zdrowia własnego i innych. Autorka zwracała uwagę na problem niewystarczającej obecności edukacji zdrowotnej w polskich szkołach, co potwierdzają wyniki badań własnych prowadzonych wśród studentów Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Z ich perspektywy edukacja zdrowotna była realizowana w sposób sporadyczny, oparty głównie na tradycyjnych treściach, takich jak zdrowe odżywianie, aktywność fizyczna czy uzależnienia, a jednocześnie postrzegana jako mało

atrakcyjna. Szczególnie wyraźnie zaznacza się deficyt treści dotyczących zdrowia psychicznego oraz zdrowia seksualnego i prokreacyjnego, przy jednoczesnym dużym znaczeniu pozaszkolnych źródeł wiedzy zdrowotnej w kształtowaniu świadomości młodych ludzi. Wnioski te autorka osadziła w szerszym kontekście diagnozy kryzysu kompetencji zdrowotnych współczesnego społeczeństwa, związanego z nasileniem chorób cywilizacyjnych, niezdrowym stylem życia, problemami psychicznymi, uzależnieniami behawioralnymi oraz ograniczonym dostępem do rzetelnej informacji zdrowotnej. W odpowiedzi na te wyzwania prof. Leksy zaprezentowała koncepcję edukacji zdrowotnej „skrojonej na miarę współczesności”, która powinna uwzględniać indywidualne potrzeby rozwojowe uczniów, konteksty społeczno-kulturowe i środowiskowe ich funkcjonowania oraz zarówno fizyczny, jak i psychospołeczny wymiar zdrowia. Kluczowe znaczenie przypisała praktycznemu zastosowaniu wiedzy, kształtowaniu umiejętności życiowych oraz uwrażliwianiu uczniów na zmiany stanu zdrowia własnego i osób z najbliższego otoczenia. Nowoczesna edukacja zdrowotna ma uczyć w oparciu o rzetelną i aktualną wiedzę, wspierać dobrostan i rozwój uczniów, pomagać im w dokonywaniu wyborów sprzyjających zdrowiu oraz wzmacniać zasoby zdrowotne, poczucie sprawczości, odporność psychiczną i motywację do działań prozdrowotnych. Istotnym elementem wystąpienia było omówienie podstawy programowej edukacji zdrowotnej wprowadzonej rozporządzeniami Ministra Edukacji z marca 2025 roku. Autorka podkreśla jej interdyscyplinarny charakter oraz aktualność podejmowanych zagadnień, obejmujących m.in. zdrowie fizyczne, psychiczne, społeczne, środowiskowe, seksualne, aktywność fizyczną, żywienie, profilaktykę uzależnień, funkcjonowanie w świecie cyfrowym oraz system ochrony zdrowia. Rekomendacje zawarte w podstawie programowej wyraźnie wskazują na konieczność stosowania aktywizujących, warsztatowych metod nauczania, pracy zespołowej, analizowania studiów przypadku, debat, dramy oraz współpracy z ekspertami i środowiskiem lokalnym. W tym kontekście szczególna rola przypada nauczycielowi edukacji zdrowotnej, który powinien pełnić funkcję mentora i przewodnika, modelującego prozdrowotne postawy, kreującego kulturę zdrowia w szkole oraz współpracującego z rodzicami i otoczeniem społecznym. Edukacja zdrowotna, rozumiana holistycznie i realizowana z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi, w tym technologii cyfrowych, stanowi połączenie tradycji pedagogicznej z aktualną

wiedzą naukową i realnymi potrzebami uczniów. W podsumowaniu prof. Karina Leksy podkreśla, że skuteczna edukacja zdrowotna wymaga współpracy różnych środowisk oraz zintegrowanych, systemowych działań, a jej długofalowym celem jest poprawa zdrowia publicznego i jakości życia społeczeństwa.

3. Kolejnym elementem spotkania uczyniono dyskusję, w ramach której wystosowano pytania do Prelegentki, komentowano poszczególne treści wystąpienia. Jako pierwszy głos zabrał prof. Radziewicz-Winnicki, dziękując za poruszoną tematykę, którą prof. ułokował w kategorii tych o fundamentalnym znaczeniu dla człowieka i edukacji. Profesor odwołał się do prac niemieckich twórców, zajmujących się edukacją zdrowotną, gdzie już od lat zwracano uwagę na proces deprecjacji i symbolicznego „upadku” edukacji prozdrowotnej – nie tyle jako dziedziny wiedzy, ile jako obszaru realnej troski o człowieka. Profesor przypomniał, że już przed laty – także za sprawą profesora Zdzisława Wołka – podejmowaliśmy próby refleksji nad rosnącymi oczekiwaniami wobec nauczycieli w zakresie kompetencji prozdrowotnych, zwłaszcza w kontekście zmieniającej się roli szkoły i rozwoju medycyny spersonalizowanej. Z dzisiejszej perspektywy zauważył jednak, że wiele ówczesnych refleksji wymaga aktualizacji. Profesor wyraził żal, iż problematyka ta często przegrywa z innymi narracjami – ideologicznymi czy politycznymi – zamiast być traktowana jako element realnej kompensacji braków zdrowotnych i psychospołecznych, które ujawniają się w przestrzeni szkoły. To właśnie edukacja zdrowotna mogłaby pełnić tu funkcję ochronną i wzmacniającą.

Kolejne pytanie zadała dr Joanna Nawój-Połoczańska, która na wstępie podziękowała prof. Karinie Leksy za zaproszenie do udziału w badaniach, podkreślając, że współpraca ta była dla niej cennym i inspirującym doświadczeniem badawczym. Zaznaczyła, że jej efektem był tom naukowy, o którym wcześniej wspominała przewodnicząca obrad. Następnie podzieliła się refleksjami wynikającymi z analizy materiału empirycznego, którą prowadziła w okresie wakacyjnym. Wskazała na dwa istotne paradoksy ujawnione w wypowiedziach młodzieży uczestniczącej w badaniach. Pierwszy z nich dotyczył jednoczesnego postrzegania Internetu jako atrakcyjnego i wiarygodnego źródła wiedzy zdrowotnej oraz silnego rozczarowania dorosłymi, w tym systemem edukacji, szkołą i rodzicami. Respondenci podkreślali, że szkoła nie odegrała znaczącej roli w kształtowaniu ich zdrowego stylu życia ani w

zapewnieniu dostępu do rzetelnej, racjonalnej wiedzy, podczas gdy takie zasoby odnajdowali – w ich ocenie – w wybranych, jakościowych źródłach internetowych. Joanna Nawój-Połoczańska zauważyła, że było to dla niej trudne doświadczenie, jednak wyraziła przekonanie, iż publikacja wyników badań może stać się impulsem do zmiany i przełamania edukacyjnej inercji. Drugi paradoks, na który zwróciła uwagę, wiązał się z jej doświadczeniami w obszarze edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju. Wskazała ona na podobieństwo mechanizmów niechęci części społeczeństwa wobec edukacji zdrowotnej i edukacji klimatycznej. Jednocześnie podkreśliła, że w deklaracjach indywidualnych – zwłaszcza wśród rodziców – dominuje silna potrzeba ochrony zdrowia dzieci, zapobiegania chorobom cywilizacyjnym, zapewnienia czystego środowiska oraz dostępu do terenów zielonych. W tym kontekście postawiła pytanie o możliwość łączenia działań edukacyjnych w zakresie edukacji zdrowotnej i klimatycznej w ramach praktyki szkolnej. W odpowiedzi prof. Karina Leksy podkreśliła, że takie połączenie jest nie tylko możliwe, ale również uzasadnione, ponieważ zdrowie człowieka pozostaje w ścisłym związku z uwarunkowaniami środowiskowymi. Zwróciła uwagę, że aktualna podstawa programowa edukacji zdrowotnej zawiera obszerny dział poświęcony zdrowiu środowiskowemu, obejmujący liczne wymagania szczegółowe odnoszące się do klimatu i wpływu środowiska na zdrowie. Jednocześnie zaznaczyła, że podstawa programowa jest już bardzo rozbudowana, co odzwierciedla złożoność współczesnych problemów zdrowotnych i cywilizacyjnych oraz wielowymiarowość funkcjonowania człowieka we współczesnym świecie. Prof. Leksy wskazała również na niski poziom świadomości społecznej dotyczącej wpływu środowiska i produktów konsumpcyjnych na zdrowie, podkreślając, że brak wiedzy sprzyja podatności na manipulację ze strony przemysłu spożywczego i farmaceutycznego. Odwołała się przy tym do znaczenia edukacji zdrowotnej w kształtowaniu krytycznego myślenia, świadomych wyborów konsumenckich oraz umiejętności interpretowania informacji zawartych na etykietach produktów, w tym suplementów diety. Zaznaczyła, że reklama i mechanizmy rynkowe nie są ukierunkowane na ochronę zdrowia odbiorców, lecz na maksymalizację zysków, co dodatkowo wzmacnia potrzebę systemowej, rzetelnej edukacji zdrowotnej, także w powiązaniu z edukacją środowiskową.

Kolejne pytanie w dyskusji, postawione przez dr hab. Joannę Kozielską, dotyczyło wyników badań, w których respondentami byli studenci, a które wskazywały, że szkolna edukacja zdrowotna była przez nich retrospektywnie postrzegana jako realizowana w sposób tradycyjny i mało atrakcyjny. Zwrócono uwagę, że treści te miały ograniczony wpływ na kształtowanie świadomości zdrowotnej, podczas gdy edukacja pozaszkolna oddziaływała na nią w znacznie większym stopniu. W związku z tym zapytano, jakie konkretne rozwiązania systemowe i dydaktyczne można uznać za kluczowe dla zwiększenia skuteczności edukacji zdrowotnej w szkole oraz czy możliwe jest przeniesienie na grunt edukacji formalnej elementów praktyk pozaszkolnych, które decydują o ich większej efektywności. W odpowiedzi prof. Karina Leksy zaznaczyła, że aktualna podstawa programowa edukacji zdrowotnej obejmuje treści aktualne i znacznie wykraczające poza tradycyjnie rozumiane obszary, takie jak odżywianie czy aktywność fizyczna, które nadal silnie kojarzą się z edukacją zdrowotną. Podkreśliła, że podstawa programowa obejmuje jedenaście obszarów tematycznych, wśród których szczególnie istotne są zagadnienia związane z Internetem i profilaktyką uzależnień oraz zdrowiem psychicznym, w tym problematyka mediów społecznościowych, samooceny i wizerunku ciała. Prof. Leksy wskazała, że skuteczność edukacji zdrowotnej zależy w dużej mierze od tego, na ile treści są bliskie doświadczeniom uczniów i osadzone w ich codziennym życiu. Podkreśliła, że kluczowe znaczenie ma odejście od metod podających i moralizujących na rzecz aktywnego słuchania uczniów oraz pracy z ich doświadczeniem. Odwołała się również do zapisów podstawy programowej, która jednoznacznie rekomenduje stosowanie aktywizujących metod i narzędzi dydaktycznych. Zwróciła uwagę, że w części materiałów dydaktycznych wciąż pojawiały się rozwiązania tradycyjne, takie jak pogadanki, prezentacje czy testy sprawdzające wiedzę faktograficzną, które jej zdaniem nie powinny mieć miejsca w edukacji zdrowotnej, zwłaszcza na wcześniejszych etapach kształcenia. W dalszej części wypowiedzi podkreśliła znaczenie narzędzi cyfrowych jako naturalnego elementu funkcjonowania młodych ludzi. Zaznaczyła, że unikanie ich wykorzystywania w edukacji zdrowotnej jest nie tylko nierealistyczne, ale może być wręcz szkodliwe, ponieważ uczniowie i tak intensywnie korzystają z Internetu. Wskazała na potencjał edukacyjny materiałów dostępnych w mediach społecznościowych, w tym na platformach takich jak YouTube,

gdzie twórcy internetowi w przystępny i autentyczny sposób poruszają tematy zdrowego stylu życia, doświadczeń związanych z nadwagą, otyłością czy stygmatyzacją. Jej zdaniem takie treści mogą stanowić atrakcyjny punkt wyjścia do rozmowy, refleksji i dyskusji w klasie, pod warunkiem świadomego i odpowiedzialnego doboru materiałów przez nauczyciela. Podkreśliła również znaczenie tworzenia przestrzeni do wypowiedzi uczniów, nawet jeśli ich opinie nie zawsze są zgodne z oczekiwaniami dorosłych, ponieważ właśnie otwartość na ich perspektywę stanowi warunek skutecznej edukacji zdrowotnej. W dalszej części dyskusji Joanna Kozielska zadała pytanie dotyczące trwających prac nad ewaluacją edukacji zdrowotnej, a w szczególności dostępnych już danych ilościowych odnoszących się do poziomu uczestnictwa uczniów w zajęciach. Odwołała się przy tym do faktu, że choć udział uczniów w edukacji zdrowotnej był początkowo obligatoryjny, rodzice mieli możliwość rezygnacji z zajęć w określonym terminie. Prof. Karina Leksy potwierdziła, że dostępne są już wstępne dane statystyczne dotyczące uczestnictwa uczniów w edukacji zdrowotnej. Poinformowała, że średnia krajowa wynosi około 30% uczniów objętych zajęciami, przy zauważalnym zróżnicowaniu regionalnym. Wyższe wskaźniki odnotowano w południowo-zachodniej części kraju, natomiast niższe w regionach wschodnich i południowo-wschodnich, gdzie poziom uczestnictwa wynosił około 27%. Joanna Kozielska podziękowała za udzieloną odpowiedź, odnosząc ją do wcześniej omawianego paradoksu polegającego na powszechnym deklarowaniu zdrowia jako jednej z najwyższych wartości, przy jednoczesnym ograniczonym udziale uczniów w zajęciach z zakresu edukacji zdrowotnej.

Jako kolejny głos zabrał prof. Zdzisław Wołk. W swojej wypowiedzi zwrócił szczególną uwagę na użyte w wystąpieniu słowo „miłość”, podkreślając jego znaczenie w kontekście edukacji i poradnictwa. Odwołał się do wcześniejszych doświadczeń z Kongresu Poradnictwa Zawodowego, podczas którego dyskutowano o pasji, misji i powołaniu, wskazując, że w refleksji nad edukacją zdrowotną pojawia się dodatkowy, niezwykle istotny komponent – zaangażowanie emocjonalne i osobiste nauczyciela lub doradcy. Jego zdaniem właśnie ten wymiar odgrywa kluczową rolę zarówno w edukacji, jak i w poradnictwie zdrowotnym, które w wielu aspektach silnie się ze sobą przenikają. Profesor zauważył, że tematyka edukacji zdrowotnej wpisuje

się w szersze pole zainteresowań poradnictwa, a pozornie odległe zagadnienia podejmowane podczas spotkań naukowych ujawniają liczne i istotne powiązania. Odnosząc się do danych dotyczących niskiego poziomu uczestnictwa uczniów w zajęciach z edukacji zdrowotnej, podkreślił, że jednym z pilnych zadań jest poszukiwanie sojuszników zarówno wśród odbiorców tych działań, jak i wśród osób odpowiedzialnych za ich realizację. W jego ocenie bez wsparcia i zaangażowania obu stron trudno będzie znacząco zwiększyć skuteczność edukacji zdrowotnej. W dalszej części wypowiedzi prof. Wołk nawiązał do klasycznego napięcia obecnego w pedagogice pomiędzy teorią a praktyką, przypominając, że pedagogika – wywodząca się z filozofii – do dziś funkcjonuje w tych dwóch, często oddalonych od siebie nurtach. Zaznaczył, że edukacja zdrowotna wypracowała już dojrzałe podstawy teoretyczne, natomiast kluczowym wyzwaniem pozostaje jej skuteczne wdrażanie w praktyce. W tym kontekście szczególną rolę przypisał nauczycielowi, który dzięki pasji, autentyczności i wiarygodności może stać się „magnesem” przyciągającym uczniów i realnie wpływać na wzrost ich zaangażowania w zajęcia, co w perspektywie mogłoby przełożyć się na poprawę niskich wskaźników uczestnictwa. Profesor poruszył również kwestię relacji między edukacją szkolną a pozaszkolną, wskazując na zasadność włączania do edukacji formalnej elementów tzw. „szkoły równoległej”. Zauważył, że przestrzeń instytucjonalna szkoły bywa postrzegana przez dzieci i młodzież jako mało atrakcyjna, podczas gdy aktywności realizowane poza szkołą często cieszą się większym zainteresowaniem. Jego zdaniem warto rozważyć przenoszenie niektórych elementów edukacji zdrowotnej poza mury szkoły lub świadome integrowanie doświadczeń pozaszkolnych z programem nauczania. Jednocześnie prof. Wołk wyraził obawę przed nadmierną koncentracją wszystkich treści zdrowotnych w ramach jednego przedmiotu, zwłaszcza, jeśli miałyby on być realizowany przez osoby niewystarczająco przygotowane merytorycznie. Odwołując się do doświadczeń z poradnictwa zawodowego, wskazał, że mimo bogatego dorobku teoretycznego i licznych zasobów, z pomocy doradców korzysta jedynie niewielki odsetek młodzieży. Ostrzegł, że podobny mechanizm mógłby pojawić się w edukacji zdrowotnej, prowadząc do zmarnowania jej holistycznego potencjału. Podkreślił, że treści związane ze zdrowiem powinny być rozproszone w różnych obszarach kształcenia, a jednocześnie integrowane w spójne podejście. Profesor zwrócił także

uwagę na potrzebę uwzględniania w edukacji zdrowotnej elementów indywidualnego wsparcia, przypominając, że w klasach szkolnych znajduje się wielu uczniów z różnorodnymi problemami zdrowotnymi. Podzielił się własnym doświadczeniem pracy z młodzieżą długotrwale bezrobotną, wskazując, że bariery zdrowotne – często wynikające z niewiedzy, braku motywacji lub negatywnego obrazu własnej fizyczności – mogą skutecznie blokować aktywizację zawodową. W jednym z przytoczonych przykładów usunięcie takiej bariery umożliwiło młodej osobie odnalezienie się zawodowo i rozwinięcie pasji w nowym środowisku pracy. W podsumowaniu prof. Wołk podkreślił, że edukacja zdrowotna wiąże się z wieloma wyzwaniem, ale także z szerokim spektrum możliwości. Jego zdaniem kluczowe znaczenie mają w tym obszarze troska o drugiego człowieka, autentyczne zaangażowanie oraz pasja i „miłość” do pracy edukacyjnej, od których rozpoczął i którymi zakończył swoją wypowiedź.

Prof. Paulina Forma podziękowała za możliwość zabrania głosu, pogratulowała prof. Karinie Leksy wystąpienia, podkreślając jego wysoki poziom merytoryczny oraz inspirujący charakter. W swojej wypowiedzi prof. Forma podkreśliła, że inicjatywy oraz interwencje ukierunkowane na poprawę zachowań zdrowotnych dzieci i młodzieży mają szansę być skuteczniejsze, jeśli będą oparte nie tylko na rzetelnych wynikach badań, lecz także na działaniach interdyscyplinarnych. Odwołała się przy tym do własnych doświadczeń zawodowych w obszarze poradnictwa oraz doradztwa zawodowego, zwracając uwagę na systematycznie rosnącą skalę problemów zdrowotnych i zaburzeń psychicznych wśród dzieci i młodzieży. Zaznaczyła, że trudności te nie ograniczają się wyłącznie do poziomu szkoły podstawowej i ponadpodstawowej, lecz są coraz częściej obserwowane również w środowisku akademickim. Wskazała na rosnącą liczbę studentów ubiegających się o indywidualną organizację studiów, motywowaną zaświadczeniami psychiatrycznymi, co jej zdaniem świadczy o narastającym kryzysie zdrowia psychicznego młodych ludzi. Problem ten określiła jako na tyle szeroki i złożony, że wymaga włączania do działań wspierających także instytucji pozaszkolnych. W tym kontekście prof. Forma zwróciła szczególną uwagę na rolę publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, które – jako instytucje pośredniczące między rodziną a szkołą – często jako pierwsze diagnozują trudności dzieci i młodzieży. Podkreśliła, że obserwuje obecnie wiele zmian

systemowych w obszarze poradnictwa, w tym planowane od stycznia 2026 roku nowe rozwiązania oraz realizowane projekty wspierające placówki poradni psychologiczno-pedagogicznych. Wskazała przy tym na projekt „Perspektywa 3P”, realizowany m.in. przez Uniwersytet Śląski, którego celem jest wzmocnienie potencjału publicznych poradni. Na zakończenie prof. Paulina Forma nawiązała do wcześniejszej wypowiedzi prof. Radziewicza-Winnickiego, wyrażając przekonanie, że przedstawione refleksje i doświadczenia mogłyby zostać ujęte we wspólną, syntetyczną formę, na przykład w postaci poradnika lub publikacji zbiorowej, integrującej perspektywę różnych środowisk. Podsumowując, raz jeszcze podziękowała za możliwość udziału w spotkaniu i podkreśliła jego wysoką wartość merytoryczną.

Dr Żaneta Garbacik zaznaczyła, że poruszana tematyka szczególnie ją zainteresowała, zwłaszcza w kontekście jej aktualnych doświadczeń zawodowych związanych z pracą z uczniami technikum. Wskazała, że na początku roku szkolnego miała okazję rozmawiać z uczniami, którzy zapoznawali się z proponowaną treścią programową edukacji zdrowotnej, i z ciekawości zapytała ich o opinie oraz o to, czy planują uczestniczyć w zajęciach. Z relacji uczniów wynikało, że odbierali oni zakres treści jako bardzo szeroki i zróżnicowany, a jednocześnie wyrażali niepewność co do tego, kto będzie prowadził zajęcia. Dr Garbacik zauważyła, że analiza treści programowych rzeczywiście wskazuje na duży rozrzut tematyczny – od zagadnień stricte praktycznych, takich jak radzenie sobie ze stresem, relaksacja i praca z emocjami, po kwestie związane z odżywianiem. W jej ocenie rodzi to pytania o kompetencje osób realizujących zajęcia oraz o to, w jaki sposób jedna osoba miałaby udźwignąć tak zróżnicowany zakres merytoryczny i jakościowy. Podkreśliła, że w obszarze zdrowia psychicznego, a zwłaszcza pracy ze stresem i emocjami, kluczowe znaczenie ma przygotowanie praktyczne prowadzącego. Zwróciła uwagę, że treści te nie mogą być przekazywane wyłącznie w formie teoretycznej, ponieważ – jak pokazuje jej doświadczenie kliniczne – same definicje i opisy mechanizmów nie przynoszą realnych korzyści odbiorcom. Jej zdaniem uczniowie muszą mieć możliwość bezpośredniego doświadczenia, testowania i odnoszenia omawianych technik do własnych przeżyć, aby mogli dostrzec ich sens i skuteczność. Dr Garbacik wskazała, że skuteczna edukacja zdrowotna w tym zakresie powinna opierać się na pracy warsztatowej, umożliwiającej uczniom rozpoznawanie własnych emocji, reakcji

na stres oraz obserwowanie wymiernych efektów proponowanych metod. Podkreśliła, że tylko wówczas istnieje szansa, iż treści te pozostaną z uczniami na dłużej i będą przez nich wykorzystywane w przyszłości, zamiast być postrzegane jako kolejne obowiązkowe zajęcia, z których niewiele wynika. Zaznaczyła, że brak takiego praktycznego wymiaru może prowadzić do zniechęcenia uczniów oraz przekazywania negatywnych opinii kolejnym rocznikom. W podsumowaniu dr Żaneta Garbacik wskazała, że kluczowym wyzwaniem pozostaje zaprojektowanie edukacji zdrowotnej na poziomie praktycznym w taki sposób, aby realnie zatrzymać uwagę uczniów, zachęcić ich do uczestnictwa oraz „zaszczepić” w nich umiejętności i postawy, które będą dla nich użyteczne także poza szkołą.

Prof. Piorunek, nawiązując do wcześniejszych wypowiedzi dotyczących kompetencji nauczycielskich, zwróciła uwagę na ich kluczowe znaczenie w realizacji edukacji zdrowotnej. Odwołała się do myśli Davida Fontany, zgodnie z którą każdy nauczyciel i wychowawca pełni jednocześnie rolę szkolnego doradcy w różnych obszarach funkcjonowania uczniów. Podkreśliła, że uczniowie nie oczekują od nauczycieli wysoce specjalistycznej wiedzy, lecz przede wszystkim obecności, pogłębionej relacji społecznej oraz możliwości obdarzenia nauczyciela zaufaniem. Jej zdaniem potencjalne braki w wiedzy specjalistycznej mogą być kompensowane poprzez współpracę z ekspertami i fachowcami z zewnątrz, natomiast fundamentem skuteczności pozostaje relacja oparta na autentycznym zaangażowaniu.

Następnie głos zabrała dr Joanna Nawój-Połoczańska, która odniosła się bezpośrednio do wypowiedzi prof. Wołka, podkreślając wagę odpowiedzialnego powierzania realizacji poszczególnych przedmiotów właściwie przygotowanym osobom. Przywołała doświadczenia ze spotkań doradców zawodowych, podczas których dzielono się długością stażu pracy w poradnictwie, wskazując, że doradztwo nie jest rolą tymczasową, lecz wpisuje się w tożsamość zawodową – „doradcą się nie bywa, doradcą się jest”. Zaznaczyła, że podobne podejście powinno dotyczyć edukatorów zdrowotnych, którzy – jej zdaniem – powinni mieć edukację zdrowotną wpisaną w swój zawodowy „kod DNA”. Joanna Nawój-Połoczańska zwróciła również uwagę na nierówną konkurencję, z jaką mierzy się edukacja zdrowotna jako obszar niedofinansowany, funkcjonujący w przestrzeni zdominowanej przez potężne kapitały, zwłaszcza platformy społecznościowe. Przywołała przykład działań prawnych

podejmowanych w Stanach Zjednoczonych, gdzie platformy te oskarżane są o przyczynianie się do kryzysu zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. W jej ocenie skala tych zjawisk rodzi pytania o realne możliwości skutecznego przeciwdziałania. W końcowej części swojej wypowiedzi odwołała się do wykładu prof. Anny Krzywoś-Mińskiej, wskazując na znaczenie zdrowego rozsądku i tworzenia przez szkołę atrakcyjnej alternatywy wobec świata cyfrowego. Zasugerowała, że szkoła powinna oferować młodym ludziom doświadczenia osadzone w świecie realnym, takie jak np. ogród przedszkolny czy szkolny, co mogłoby stanowić interesujące połączenie edukacji klimatycznej z edukacją zdrowotną i zachęcać dzieci i młodzież do aktywnego uczestnictwa w rzeczywistości poza cyfrowej. Na zakończenie podziękowała za realizację badań, podkreślając, że ich wyniki już funkcjonują w obiegu naukowym i społecznym, przynosząc pozytywne efekty.

W dalszej części spotkania prof. Magdalena Piorunek podsumowała dotychczasową dyskusję, zaznaczając, że edukacja zdrowotna nie stanowi jedyne remedium na problemy związane ze zdrowiem społecznym. Podkreśliła, że kryzys zdrowia i kompetencji zdrowotnych ma charakter wielowątkowy i rozgrywa się na wielu poziomach, w tym na poziomie makrospołecznym i politycznym. Jednocześnie wskazała, że edukacja zdrowotna jest jednym z kluczowych elementów mogących przeciwdziałać kryzysowi kompetencji zdrowotnych społeczeństwa, o którym pisała m.in. prof. Ewa Syrek. Prof. Piorunek zwróciła uwagę, że edukacja zdrowotna może wspierać społeczeństwo w mierzeniu się z procesami medykalizacji życia społecznego oraz z agresywnym marketingiem usług pomocowych, które sprzyjają przekonaniu, iż każda trudność wymaga interwencji profesjonalisty, farmakoterapii lub suplementacji. Jej zdaniem zjawiska te mogą prowadzić do swoistego „ubezwłasnowolnienia” jednostek, polegającego na przekazywaniu odpowiedzialności za własne zdrowie innym podmiotom. Zaznaczyła, że choć jest to perspektywa osadzona w nurcie krytyczno-emancypacyjnym, to pozwala dostrzec mechanizmy władzy i kontroli nad zachowaniami zdrowotnymi społeczeństwa. Na zakończenie prof. Magdalena Piorunek zapytała o dalsze głosy w dyskusji, zapraszając do zabrania głosu kolejne osoby.

Jako ostatnia głos zabrała Prof. Agata Matysiak – Błaszczuk przedstawiając tematykę opublikowanego w 2025 roku Kryzysownika. Prof. Agata Matysiak-

Błaszczyk, nawiązując do treści przedstawionych podczas spotkania, podkreśliła poznawczą wartość wystąpienia oraz odniosła się do podejmowanych współcześnie działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie kryzysom psychicznym jednostek i grup. Zaznaczyła, że funkcjonowanie człowieka we współczesnym świecie, naznaczonym dynamicznymi zmianami społeczno-kulturowymi, sprzyja występowaniu trudności adaptacyjnych oraz narastaniu problemów natury psychicznej. W tym kontekście przedstawiła inicjatywę Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, który podjął się opracowania tzw. „Kryzysownika” – materiału skierowanego do osób doświadczających silnego stresu, traum, problemów z samoregulacją oraz poszukujących własnych zasobów i strategii radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych. Wyjaśniła, że publikacja ta została przygotowana z myślą o szerokim gronie odbiorców – mieszkańcach miasta Poznania oraz województwa wielkopolskiego – i jest dostępna bezpłatnie. Prof. Matysiak-Błaszczyk podkreśliła, że proces przygotowania „Kryzysownika” obejmował wielomiesięczne konsultacje merytoryczne, prowadzone zarówno z psychoterapeutami, ekspertami naukowymi, jak i z osobami mającymi osobiste doświadczenia kryzysu psychicznego. Do współpracy zaproszono m.in. dr Annę Gulczyńską – psychoterapeutkę. Efektem tych prac było powstanie materiału, który obecnie jest szeroko upowszechniany na terenie Poznania i województwa wielkopolskiego, m.in. poprzez dostępność w środkach komunikacji miejskiej, placówkach ochrony zdrowia, organizacjach pozarządowych oraz innych przestrzeniach publicznych, także za pośrednictwem kodów QR. Zwróciła uwagę, że „Kryzysownik” zawiera nie tylko informacje teoretyczne, lecz również praktyczne wskazówki dotyczące poszukiwania pomocy w sytuacjach kryzysowych, a także zestaw instytucji oferujących wsparcie. Publikacja obejmuje również ćwiczenia do pracy własnej, m.in. z zakresu regulacji stresu i samoregulacji, co – jak zaznaczyła – spotkało się już z pozytywnym odbiorem i realnym wykorzystaniem przez odbiorców. Odnosząc się do wcześniejszych głosów w dyskusji, w szczególności wypowiedzi prof. Radziewicza-Winnickiego oraz prof. Pauliny Formy, prof. Matysiak-Błaszczyk zaproponowała rozważenie możliwości przygotowania analogicznego materiału dedykowanego studentom i studentkom. Zwróciła uwagę, że osoby studiujące coraz częściej doświadczają problemów natury psychicznej i sygnalizują trudności w odnalezieniu adekwatnego wsparcia. Podkreśliła, że obecny „Kryzysownik”

adresowany jest do osób dorosłych, natomiast w kolejnym etapie planowane są prace nad wersją skierowaną do młodzieży. W jej ocenie warto byłoby rozszerzyć tę inicjatywę na poziom ogólnokrajowy, przygotowując materiały odpowiadające na potrzeby studentów różnych uczelni w Polsce, a tym samym popularyzować sprawdzone rozwiązania wspierające zdrowie psychiczne młodych dorosłych. Na zakończenie podziękowała za możliwość zabrania głosu i włączenia się w dyskusję.

Prof. Piorunek podziękowała Prelegentce za wystąpienie, Członkom i Członkiniom Sekcji i Zespołu za wszystkie głosy i pożegnała zebranych.

Protokołowała:

Dr hab. Joanna Kozielska, prof. UAM